

**XORIJIY DAVLATLARNING ADVOKAT STAJYORI FAOLIYATINI
O`RAGINISH VA MILLIY QONUNCHILIKKA IMPLEMENTATSIYA
QILISH**

Xomidova Sarvinoz Yusup qizi
Toshkent davlat yuridik universiteti
Advokatlik faoliyati yo`nalishi magistranti

ABSTRACT: The legal status of a trainee lawyer, the rights and responsibilities of a trainee lawyer and his role in legal practice, the procedure for training a trainee lawyer, registration of an internship, issues of introducing experience in the work of a trainee lawyer of foreign countries into national legislation.

Key words: lawyer, trainee lawyer, procedure for transferring to internship, registration of internship.

Аннотация: Правовой статус адвоката-стажера, права и обязанности адвоката-стажера и его роль в адвокатской деятельности, порядок обучения адвоката-стажера, оформление стажировки, вопросы внедрения опыта в работу стажера юристов зарубежных стран в национальное законодательство.

Ключевые слова: адвокат, адвокат-стажер, порядок перевода на стажировку, оформление стажировки.

Annotatsiya: Advokat stajyorining huquqiy maqomi, advokat stajyorining huquq va majburiyatlari va uning advokatlik faoliyatini amalga oshirishda tutgan o`rni, advokat stajyorining stajirofka o`sh tartibi, stajirofkani rasmiylashtirish, Xorijiy davlatlar advokat stajyori faoliyatidagi tajribalarni milliy qonunchilikka implementatsiya qilish masalalari.

**Kalit so`zlar:** advokat, advokat stajyori, stajirofka o`tash tartibi, stajirofkani rasmiylashtirish.

Bugungi kunda respublikada 4 625 nafar advokat faoliyat yuritayotgan bo`lsa, shundan 30 yoshgacha bo`lganlar soni atigi 51 nafar (1,10 foiz)ni tashkil qilmoqda. Shu bois advokatura sohasiga yosh kadrlarni jalb qilish jarayonlarini soddalashtirish kerak.

O`zbekistonda advokatlik faoliyati bilan shug`ullanmoqchi bo`lganlar uchun kamida ikki yillik ish staji talabi bekor qilingan bo`lsada, asosiy ishdan ajralgan holdagi majburiy 3 oylik stajirovka hamon saqlanib qolmoqda. Bu o`z-o`zidan sohada mutaxassislarni kelishiga ma`lum miqdorda to`squinlik qilmoqda. Chunki, ushbu majburiy stajirovka davrida stajiyor-advokatga oylik belgilanishi qonunda nazarda tutilmagan. Ta`kidlash kerakki, hozirda advokaturaga ishga qabul qilish tartibini

soddalashtirish, shuningdek advokatlik faoliyati bilan shugʻullanish huquqiga doir litsenziyani olish tartibini yengillashtirish zarurati yuzaga kelmoqda.

Koʻpgina boshqa davlatlardan farqli olaroq, Angliyada yuridik maʼlumotga ega bolgan shaxslar ham, yuridik maʼlumotga ega bolmaganlar ham advokat boʻlishlari mumkin boʻlgan tizimga ega. Buyuk Britaniyada advokat boʻlish uchun eng umumiy yoʻllardan biri bu – universitetga kirish va huquqshunoslik darajasini olish, yoki boshqa yonalish boʻyicha ilmiy darajaga ega bolish hisoblanadi, undan keyin huquqshunoslik boʻyicha magistratura (yoki kengi darajadagi) diplom zarur – bu huquqshunoslik jamiyati va advokatlar palatasi tomonidan belgilangan yuridik taʼlimning akademik bosqichini qondirish uchun eng minimum sharti bolib hisoblanadi. Buni amalga oshirgandan soʻng, agar shaxs advokat bolishni istasa, advokatlar firmasiga stajyor sifatida ishlashi hamda u yerda ishlayotganida professional taʼlim bosqichini, shu jumladan “Law Society” tomonidan tashkil etiladigan imtihonni topshirishi zarur. Shundan keyingini shaxs huquq bilan shugullanishi mumkin boʻladi.

Shveytsariyada advokat bolish uchun talabalardan biri uch yillik huquq bakalavriatini (LLB) tamomlashdir. Biroq, advokaturaga qabul qilinish va amaliyotga kirish uchun keyingi ikki yillik huquq magistri darajasiga ega bolish ham talab qilinadi. Koppina xalqaro talabalar orasida mashhur bolgan muqobil variant – bu qisqaroq va ixtisoslashgan “LLM” bolib, u arbitraj yoki bank huquqi kabi huquqning maʼlum bir sohasi boʻyicha maqsadli bilim olish imkoniyatini beradi. “LLB”, huquq magistri va/yoki Professional “LLM”ni tugatgandan soʻng huquqshunoslik boʻyicha “PhD” darajasini olish ham mumkin. Bitiruvchilar, shuningdek, advokatlik firmasi yoki sudda bir yildan ikki yilgacha amaliyotni tamomlashlari kerak.

Hindistonda advokatlik maqomiga ega boʻlish 1961-yildagi “Advokatlar toʻgʻrisida”gi qonun bilan tartibga solingan boʻlib, muayyan tartib-taomilnini oʻz ichiga oladi. Quyida mazkur bosqichlarni birma-bir keltirishimiz mumkin:

Birinchi bosqich. Universitetda huquqshunoslik boʻyicha bakalavr darajasini tamomlash lozim. Bunda, huquqshunoslik boʻyicha bakalavr dasturi odatda boshqa oliy taʼlim muassasasini bitirganlar uchun uch yil va oʻrta taʼlimni tugatganlar uchun besh yil davom etadi.

Ikkinchi bosqich. Bakalavr dasturini muvaffaqiyatli yakunlangandan soʻng, mazkur bakalavr diplomi Hindiston advokatlar kengashi tomonidan tan olinishini taʼminlash lozim. Hindistonda joylashgan oliy taʼlim muassasalari tomonidan berilgan diplom bevosita tan olinadi, lekin xorijiy mamlakatlardan huquqshunoslik boʻyicha diplom olgan shaxs Hindiston advokatlar kengashi tomonidan imtihon qilinadi.

Uchinchi bosqich. Advokatlikka nomzod shaxs bakalavr darajasini tugatganidan soʻng, Hindiston advokatlar kengashining tumanlardagi boʻlimlarida imtihondan oʻtishlari kerak boʻladi. Hindiston advokatlar kengashining tumanlardagi

bo‘limlarida tegishli komissiya nomzodlarning huquq bo‘yicha asosiy bilimlarini baholaydi.

To‘rtinchi bosqich. Nomzod Advokatlar kengashi imtihonidan o‘tganidan so‘ng, advokat sifatida ro‘yxatdan o‘tish huquqiga ega bo‘ladi. Bunda, tegishli advokatlar kengashi “**amaliyot guvohnomasi**”ni beradi. Bu guvohnoma bilan huquqshunoslar to‘siqsiz sudlarda yoki boshqa organlarda advokat sifatida fuqarolarni huquqini himoya qila oladi. Ushbu faoliyatni advokat sifatida mustaqil ishlash bilan yo biron bir advokatlik tashkilotlariga qo‘shilish bilan, yoki “**katta advokat**” maqomini olgan tajribali advokatlar bilan olib borishi mumkin. Istesno tariqasida, Hindistonning ba‘zi shtatlari bakalavr dasturini tamomlashdan oldin yoki keyin majburiy amaliyot yoki ma‘lum bir stajirovka davrini talab qilishi mumkin.

Tukiya umumiy stajirofka o‘tash tartibi, Turkiya “Advokatura to‘g‘risida”gi qonuni bilan tartibga solinadi. Advokatning stajirofka muddati **bir yil**. Birinchi olti oy sudda va undan keyingi olti oyda advokat bilan kasb bo‘yicha kamida kamida besh yillik muddat saqlanadi va shunga muvofiq xizmat qiladi. Sudlar va adliya idoralari shogirdlik bilan shug‘ullanadi va ular tegishli qoidalarda belgilanadi.

Talab qilinadigan malakalar ko‘rsatilgan malakaga ega bo‘lgan va imtihonlardan o‘tgan shaxslardan, ularga uzluksiz shogirdlik o‘tashlariga to‘sqinlik qiladigan va holatlar to‘g‘risida ogohlantirishim mumkin. Hujjatlar ariza xati bilan yopilishi kerak arizaga quyidagi hujjatlar ilova qilinadi:

- Ushbu Qonunda talab qilinadigan malakalarga tegishli hujjatlarning har biri asl nusxasi va ikkita tasdiqlangan nusxasi;
- Nomzodning 3-moddaning kichik bandida va 5-moddasining kichik bandida ko‘rsatilgan holatlardan xoli ekanligi to‘g‘risidagi shaxsiy bayonot.
- Advokatning shogirdlikka yozma roziligi bajariladi.
- Nomzodning axloqiy fe‘l-atvorini tavsiflovchi shogirdlikka xizmat qiladigan barasotsiatsiyada ro‘yxatdan o‘tgan ikki advokat tomonidan tuzilgan guvohnoma.

Hujjatlarning har bir nusxasi advokatlar assotsiatsiyasi prezidenti tomonidan tasdiqlanadi va Turkiya Advokatlar uyushmalari ittifoqiga yuboriladi. Boshqa nusxalari va asl nusxalari tegishli advokatlar kollegiyasida nomzodning faylida saqlanadi. 22-moddaning 2 va 3-kichik bandlarida ko‘rsatilgan hollarda shogirdlik.

Advokat o‘z zimmasiga kamida o‘n besh kun ichida assotsiatsiyaga hisobot taqdim etishi shart. Qonunda ko‘rsatilgan ma‘lumotlarni inobatga olgan holda, advokatlar kollegiyasi rahbariyati e‘tiroz muddati tugaganidan keyin bir oy ichida nomzodlarning shogirdlar ro‘yxatiga kirishi kerakligi to‘g‘risida asosli qaror qabul qiladi. Qaror nomzodga etkazilganda, uning nusxasi nomzodning shaxsiy ma‘lumotlari bilan birga ko‘rib chiqish uchun mahalliy prokurorga taqdim etiladi.

Advokatlar kollegiyasi boshqaruvi a'zolari qaror qabul qilingan kundan e'tiboran o'n besh kun ichida, mahalliy prokurorlar esa qarorni olgan kundan boshlab o'n besh kun ichida, nomzod esa qaror e'lon qilingan kundan e'tiboran e'tiroz bildirishi mumkin. Birinchi badda ko'rsatilgan muddatda qaror qabul qilinmaganligi, nomzodning bir oylik muddat tugaganidan keyin o'n besh kun ichida Turkiya Advokatlar uyushmasi ittifoqiga e'tiroz bildirishi mumkin bo'lgan talabning rad etilishini bildiradi. E'tirozlar bo'yicha Turkiya Advokatlar Assotsiatsiyasi Adliya vazirligi tomonidan Ittifoq qarorlari ushbu vazirlik tomonidan olingan kundan boshlab ikki oy ichida yakuniy qarorga aylanadi. yoki Ittifoq qarorlari vazirlik tomonidan tasdiqlansa. Biroq, Adliya vazirligi Turkiya Advokatlar Uyushmalari ittifoqiga o'zining qaytarilishiga to'g'ri kelmaydigan qarorlarni qayta ko'rib chiqish uchun qaytaradi. Qaytarilgan qarorlar Turkiya Advokatlar uyushmasi Boshqaruvining uchdan ikki ko'pchilik ovozi bilan o'zgarishsiz qabul qilingan taqdirda ma'qullangan hisoblanadi, aks holda bu haqda xabar berilmaydi. Adliya vazirligi Turkiya Barolar Uyushmalari Ittifoqi tomonidan .

Adliya vazirligi nomzodi va Adliya vazirligining ilgari ko'rsatgan qarorlari va qonun hujjatlariga muvofiq, Adliya vazirligi tomonidan qabul qilingan qarorlar ustidan Turkiya advokatlar uyushmalari, nomzod va advokatlar hay'ati tomonidan ma'muriy sudlarga da'vo arizasi berilishi mumkin; Uyushma Turkiya Advokatlar Assotsiatsiyasining tegishli deb topilgan qarorlarni qayta ko'rib chiqish va Vazirlik tomonidan qaytarilgan qarorlariga qarshi Adolat.

Stajirofkaning boshlanishi advokat shogirdi nomzodning shogird ro'yxatiga kiritilishi bilan boshlanadi. E'tirozlar qo'shilish jarayonini to'xtatadi. U bilan advokat shogirdlik huquqiga ega bo'ladi, mahalliy davlat prokurori tomonidan ma'qullangan va advokatlar assotsiatsiyasiga advokatdan o'qishni boshlash tavsiya etiladigan nomzodlar arizalarida ko'rsatilgan advokatlar bilan ishlashni boshlaydilar, chunki ularni qabul qilishga tayyor.

Barolar assotsiatsiyasi prezidentining iltimosiga yoki manfaatdor tomonlarning arizasiga ko'ra, advokatlar kollegiyasi boshqaruvi nomzodning arizasida ko'rsatilgan advokatdan boshqasiga shogirdlik o'tkazish to'g'risida qaror qabul qilishi mumkin. Barassotsiatsiya prezidenti 17-moddaning 3-kichik bandida ko'rsatilgan hujjatni o'lmagan nomzodlarning shogirdlik faoliyatini davom ettirishini belgilaydi.

Shogirdga xizmat qilish va shogirdning vazifalari. Shogirdlik uzluksiz olib boriladi. Uzrli sabab bilan ishdan bo'shatilgan kunlar sudlarda shogirdlik bo'yicha sudyalik qo'mitasi va advokatga shogirdlik bo'yicha barolar uyushmasi boshqaruv kengashining qarori bilan, agar nomzod ushbu oyning oxirida tegishli talab bo'lsa, tugatishga ruxsat etiladi. sudyalik qo'mitasining shaxsi yoki barassotsiatsiyasi prezidenti shogirdlik qayerda o'tilayotganiga qarab, shogirdi xizmat ko'rsatayotgan advokatning fikrini olgandan so'ng nomzodga o'ttiz kundan ortiq bo'lmagan muddatga

ruxsat bering. Shogird advokat bilan birgalikda sud majlislarida ishtirok etishi, sudlar va ma'muriy idoralar bilan advokatlik faoliyatini olib borishi, da'vo ishlari va yozishmalar bilan shug'ullanishi, birlashma tomonidan tashkil etiladigan o'quv mashg'ulotlarida ishtirok etishi hamda advokatlar birlashmasi boshqaruvi tomonidan yuklangan va nizomda belgilangan boshqa vazifalarni bajarishi shart. Shogirdlar kasb qoidalariga va qoidalarda belgilangan tamoyillarga rioya qilishlari kerak.

Advokat satjyorining hisobotlari. Shogirdlik sudyalari qo'mitasi, barassotsia va mezbon advokat nazorati ostida o'tkaziladi. Shogird xizmat qiladigan sudyalari va prokurorlari uning shogird sifatidagi faoliyatini, kasbiga bo'lgan qiziqishini va axloqiy fe'l-atvorini baholaydilar. Qabul qiluvchi advokat birinchi uch o'ying oxirida va shogirdning ish faoliyatini, uning kasbiga bo'lgan qiziqishini va axloqiy xarakterini baholaydigan shogirdlik davrining yakuni bo'yicha hisobot beradi.

Stajirofka mudadatini uzaytirish. O'rganib chiqqandan so'ng shogird to'g'risida hisobot e'lon qilinadi va agar kerak bo'lsa, tayinlangan kengash a'zosi tomonidan o'tkaziladigan ko'rib chiqish natijalarini hisobga olgan holda, advokatlar kollegiyasi boshqaruvi shogirdlikni tugatganligi to'g'risida guvohnoma berish yoki shogirdlik muddatini shu yilgacha uzaytirish to'g'risida qaror qabul qilishi mumkin. Boshqaruv kengashining bu qarori yakuniy hisoblanadi.

Advokat stajyori bajarishi mumkin bo'lgan vazifalar. Advokat bilan shogirdlikni boshlagandan so'ng, shogirdlar yozma roziligi bilan, uning nazorati va mas'uliyati ostida o'zlarining advokatlari tomonidan tinchlik, jinoiy sudlar, sudlar va xulq-atvor idoralari tomonidan olib boriladigan sud harakatlari va boshqa ishlar bo'yicha sud majlislarida qatnashishlari mumkin. Bu vakolat shogirdlikni tugatganlik to'g'risidagi guvohnomaning berilishi yoki shogirdan olib tashlanishi bilan tugaydi.

Turkiya Advokatlar uyushmalari shogirdlarga shogirdlik muddati davomida qarz beradi. To'lanishi lozim bo'lgan ssudalarning manbai advokatlar tomonidan manfaatdor organlarga taqdim etiladigan ishonchnomalarga qo'yiladigan daromad tamg'alari va to'lovlardan tushgan mablag'lar va ularning daromadlari qiymati hisoblanadi. Daromad shtamlari Turkiya Advokatlar uyushmasi tomonidan chop etiladi. To'lovlar to'g'risidagi qonun, Har yili yangilanadigan ishonchnoma qiymatiga ham qo'shimcha besh foiz qo'llaniladi. Shu tarzda olingan mablag'lar advokat shogirdlarining umumiy tibbiy sug'urta mukofotlarini to'lash uchun ishlatiladi. Agar bunday mablag'lar yetarli bo'lmasa, ustama to'lovlari shogirdlik ssudasi fondidan o'tkazmalar hisobidan qoplanadi. Ushbu mukofotlar Turkiya advokatlar uyushmasi tomonidan to'lanadi. Shu tarzda yig'ilgan barcha shtamp summalari Sud hisobvaraqlari tomonidan moliyaviy nazorat ostida bo'lishi kerak.

Advokatlarning vakolatlari bo'lgan ma'murlar hech qanday daromad muhri bo'lmagan yoki belgilangan miqdordan kam bo'lgan yog'li advokatning vakolatlarini qabul qila olmaydi. Zarur bo'lganda, ishonchnomani taqdim etuvchi shaxsga o'n kunlik

muddat beriladi, bu muddat ichida to'lanmagan daromad tamg'alari miqdorini to'ldirish uchun ishonchnoma beriladi. Agar ushbu muddat ichida to'lovlar to'lanmagan bo'lsa, ishonchnoma ko'rib chiqilmaydi.

Shogirdlarga kredit to'langanidan keyin qolgan pul hamkasblarini qo'llab-quvvatlash va kasbini targ'ib qilish uchun sarflanadi. Ushbu kredit siyosati va huquq berish shartlari, benefitsiarlarning ta'rifi, to'lash tartibi, barassotsiyalar va Turkiya advokatlar uyushmasi o'rtasidagi bo'linish tamoyillari va sarflanishi, to'lovlardan tushgan mablag'lar va kredit to'lovlardan keyin qolgan mablag'lar. , va boshqa bandlar Turkiya Advokatlar uyushmasi Boshqaruvi tomonidan tayyorlanadigan va Adliya vazirligi tomonidan tasdiqlanishi kerak bo'lgan qoidalarda ko'zda tutiladi.

Daromad belgilarining bo'linishi va sarflanishi, keladigan pul kredit to'lovlari va ularning daromadlari hamda kredit to'langanidan keyin qolgan summalar har yili qo'shimcha 4-moddada nazarda tutilgan shartlar va tartiblarga muvofiq Adliya vazirligi tomonidan tekshiriladi.

Ijtimoiy yordam va o'zaro qo'llab-quvvatlash fondi. Ijtimoiy ta'minot, ijtimoiy yordam va o'zaro yordam xizmatlaridan foydalanish uchun mablag'larni ta'minlash uchun Turkiya Advokatlar uyushmasi huzurida "Ijtimoiy yordam va o'zaro qo'llab-quvvatlash jamg'armasi" tashkil etilgan bo'lib, ushbu jamg'arma ushbu Qonunning 27-moddasi ikkinchi bandida ko'rsatilgan daromadlarning yarmini oladi. Ushbu jamg'armadan amalga oshiriladigan xarajatlarga oid tamoyillar va tartib-qoidalar va boshqa tafsilotlar Turkiya Adliya vazirligi tomonidan tasdiqlanadigan va Turkiya Adliya vazirligi tomonidan tasdiqlanadigan nizomda ko'rsatiladi. Jamg'armaning daromadlari va xarajatlari har yili Adliya vazirligi tomonidan qo'shimcha 4-moddada ko'rsatilgan tamoyillar va tartiblar asosida tekshiriladi.

Yuqoridagi xorij davlatlar tajribasini o'rganib chiqib quydagi takliflarni berishimiz mumkin:

Birinchi taklif, Turkiya Advokatlar uyushmalari advokat stajyorlariga stajirofka muddati davomida qarz beradi. Ushbu tajribani milliy qonunchilikka joriy qilish.

Ikkinchi taklif, advokatlik litsenziyasini olish uchun malaka komissiyasiga imtixon topshirgan va undan o'ta olmagan talabgorlarga hozirgi qonunchilikda 6 oydan keyin qayta imtixon topshirishga qo'yiladi va bu muddat bir muncha uzoq hisoblanib bu muddatni 3 oygacha qisqartirish maqsadga muvofiq bo'ladi. Chunki imtixon o'ta olmagan talabgor uchun qayta imtixonga tayyorlanishga 3 oylik muddat yetarli hisoblanadi va hozirgi amaliyotda advokatlarga talabning yuqoriligi va ularning sonining kamligini hisobga olgan holda bu muddatni qisqartirish ayni muddao bo'ladi.

Uchinchi taklif, asosiy ishdan ajralgan holdagi majburiy 3 oylik stajirovka davrida stajyor-advokatlar uchun davlat mablag'lari hisobidan ma'lum miqdorda oylik-maosh belgilash yoki stajirovka davrida 0,5 ish birligi (stavka) miqdorida ishlashiga ruxsat berilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. O‘zbekiston Respubikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning Oliy Majlisga yo‘llagan murojaatnomasidan. 20.12.2022.
2. O‘zbekiston Respubikasining Konstitutsiyasi.
3. O‘zbekiston Respubikasi “Advokatura to‘g‘risida”gi Qonuni.
4. Turkiya “Advokatura to‘g‘risida” gi 1136-sonli Qonuni.
5. Advokatura. Darslik. Mualliflar jamoasi. – Toshkent: TDYU, 2019. -195 bet.
6. Advocates are the preserver of civilization and the Court is the center of civilization, where Judges observes of the progress of civilization. [Law of Advocacy - Advocatetamoy Law Library.](#)
7. Conduct/Duties of Advocate By Niharika, [Conduct/Duties of Advocate \(legalserviceindia.com\).](#)